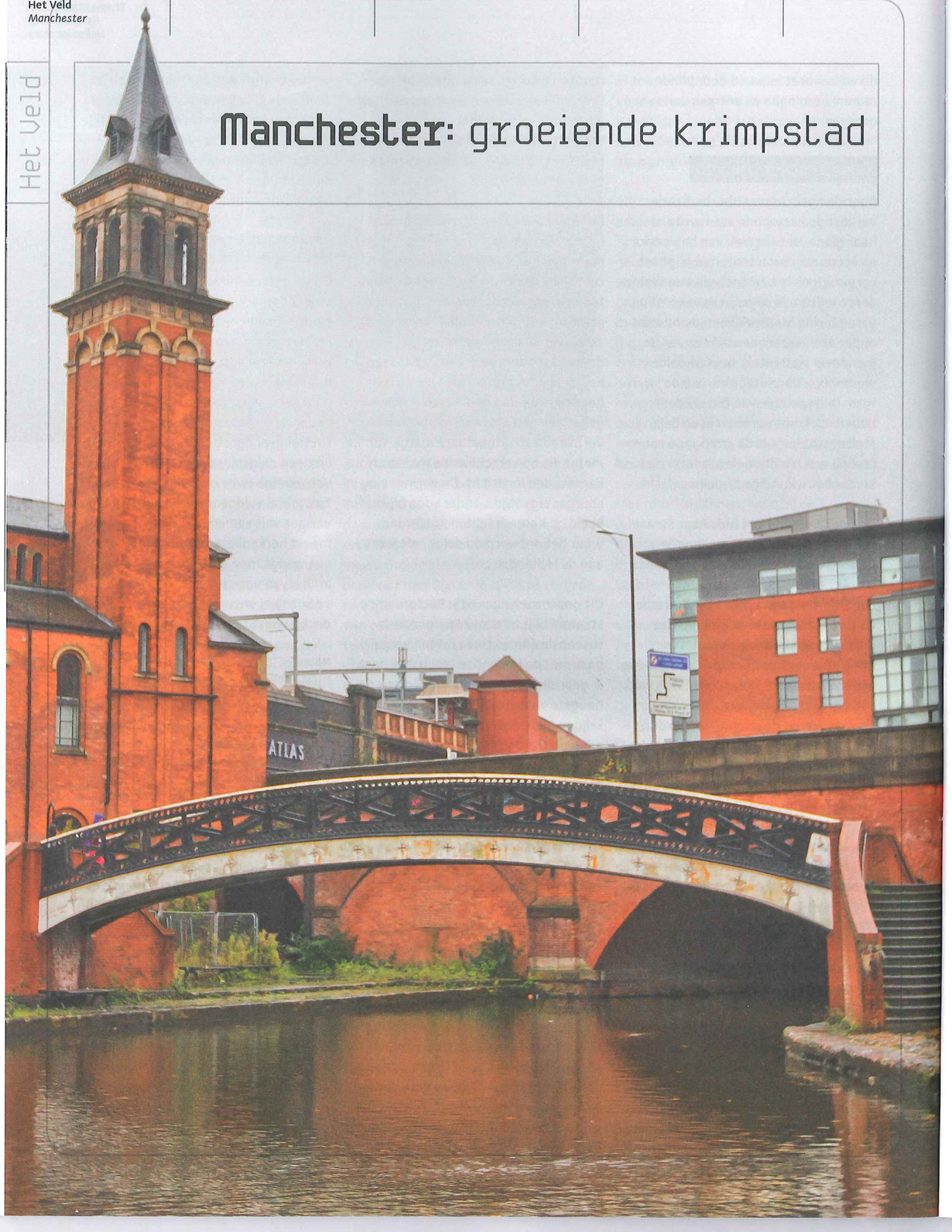
Kanaal Bridgewater, Manchester
Foto: Mike Theiss/Corbis/HH

Manchester: groeiende krimpstad

Gert-Jan Hospers
Universiteit Twente/
Radboud Universiteit
www.utwente.nl www.ru.nl

Krimpsteden kunnen wel degelijk groeien. Neem Manchester: begin jaren 1980 kampte de stad met een enorme bevolkingsdaling. Nu groeit en bloeit Manchester als nooit tevoren, vooral in het centrum. In de wijken eromheen heerst echter nog veel armoede.

Niet alleen bij toeristen zijn T-shirts met het opschrift 'On the sixth day, God created MANchester' populair. Ook de inwoners van Manchester dragen ze graag. T-shirts worden allang niet meer in de voormalige textielmetropool in Noordwest-Engeland geproduceerd, maar de trots van de Mancunians op hun stad is er niet minder om. De Industriële Revolutie, betaald voetbal, de microchip en niet te vergeten Britpop – ze hebben allemaal hun oorsprong in Manchester. Samen met de omliggende regio groeide de stad in de negentiende eeuw uit tot 's werelds grootste textielgebied.

Vanaf de jaren 1960 kreeg Manchester echter te maken met grootschalige werkloosheid, crisis en krimp. Door de opkomst van lagelonenlanden moesten veel textielfabrieken sluiten, met grote werkloosheid als gevolg. Tussen 1961 en 1983 gingen in Manchester 150.000 industriële banen verloren. Ook de bevolking kromp, met grote verpaupering van wijken tot gevolg. Sommige delen van Manchester werden echte no-goareas.[1]

Sinds het eind van de jaren 1990 groeit de voormalige textielstad weer. Het moderne Manchester heeft het industrieverleden van zich afgeschud. Het is een echte dienstenstad geworden, met financiële dienstverlening, consultancy, logistiek, vastgoed, media en cultuur als belangrijke werkgevers. In 2010 werd Manchester, na Londen, verkozen tot de beste zakenstad van Engeland. Het aantal toeristen blijft maar groeien. De stad ziet zichzelf graag als de tweede stad van Groot-Brittannië – wat natuurlijk door het nabijgelegen Liverpool wordt betwist.

Na de creatieve steden-hype presenteert Manchester zich als een smart city waar, net zoals vroeger, trends worden gezet. Hoe komt het dat de Engelse krimpstad is gaan groeien? En hoe staat Manchester er nu voor?

Van krimp naar groei

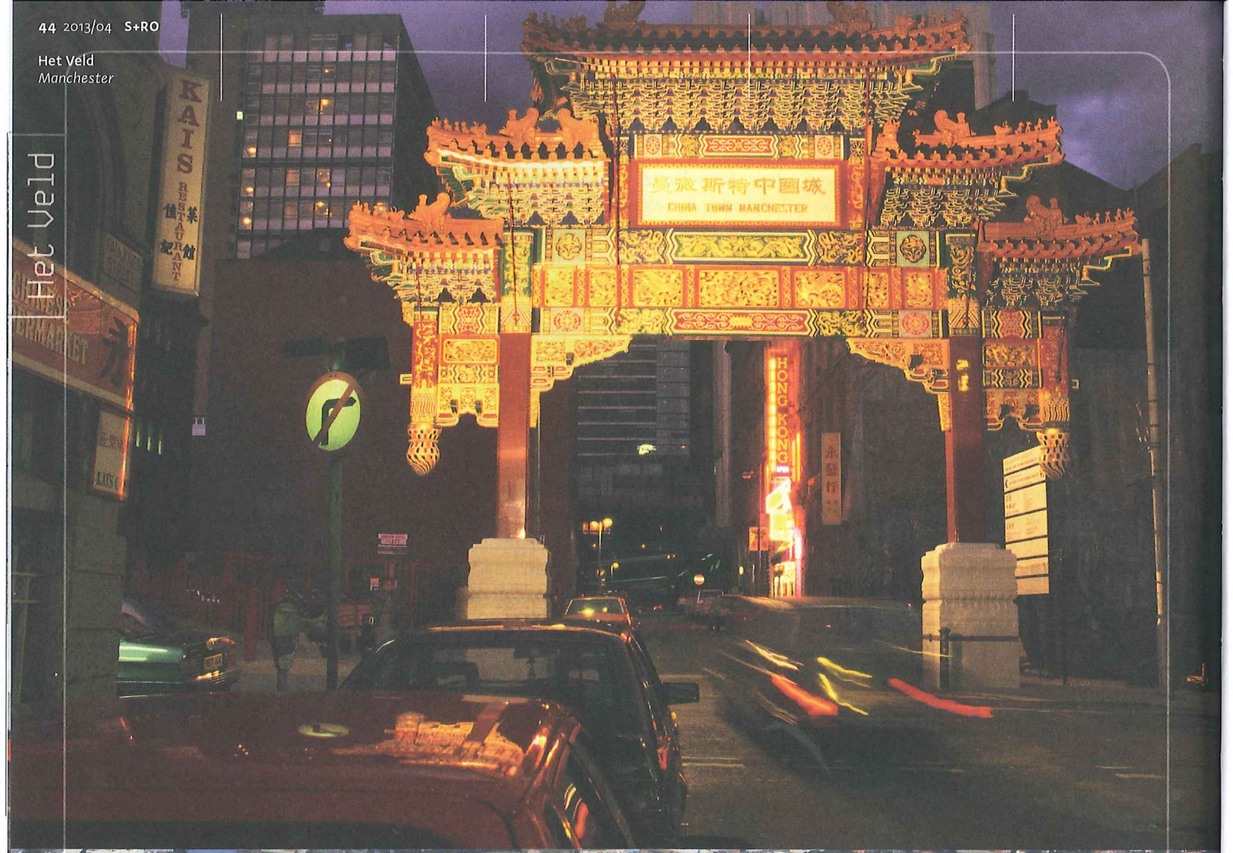
De teloorgang van de textielindustrie in Manchester liet diepe sporen na in het stedelijke weefsel, vooral in en om het stadscentrum. Leegstand en verpaupering gaven het gemeentebestuur de nodige hoofdbrekens. Wat was wijsheid: herstructureren, slopen of nieuwbouw? De wijk Castlefield, die in de industrialisatie van Manchester een cruciale rol speelde, kreeg in 1982 de beschermde status van Urban Heritage Park. In veel arbeiderswijken koos de gemeente echter voor sloop. De bevolking moest vertrekken naar nieuwbouwwijken elders in de stad, de gemeenten eromheen of new towns in de buurt. Door deze suburbanisatie werd Manchester een krimpstad te midden van een regio met een redelijk stabiel inwoneraantal. Zo daalde de bevolking van Manchester tussen 1981 en 2001 met 9,1 procent, terwijl het naburige Warrington er in die periode 15,3 procent extra inwoners bij kreeg. Begin jaren 1980 was Manchester een echte 'donut city': een stad met een gat erin – de meeste mensen woonden in voorsteden rond het centrum.

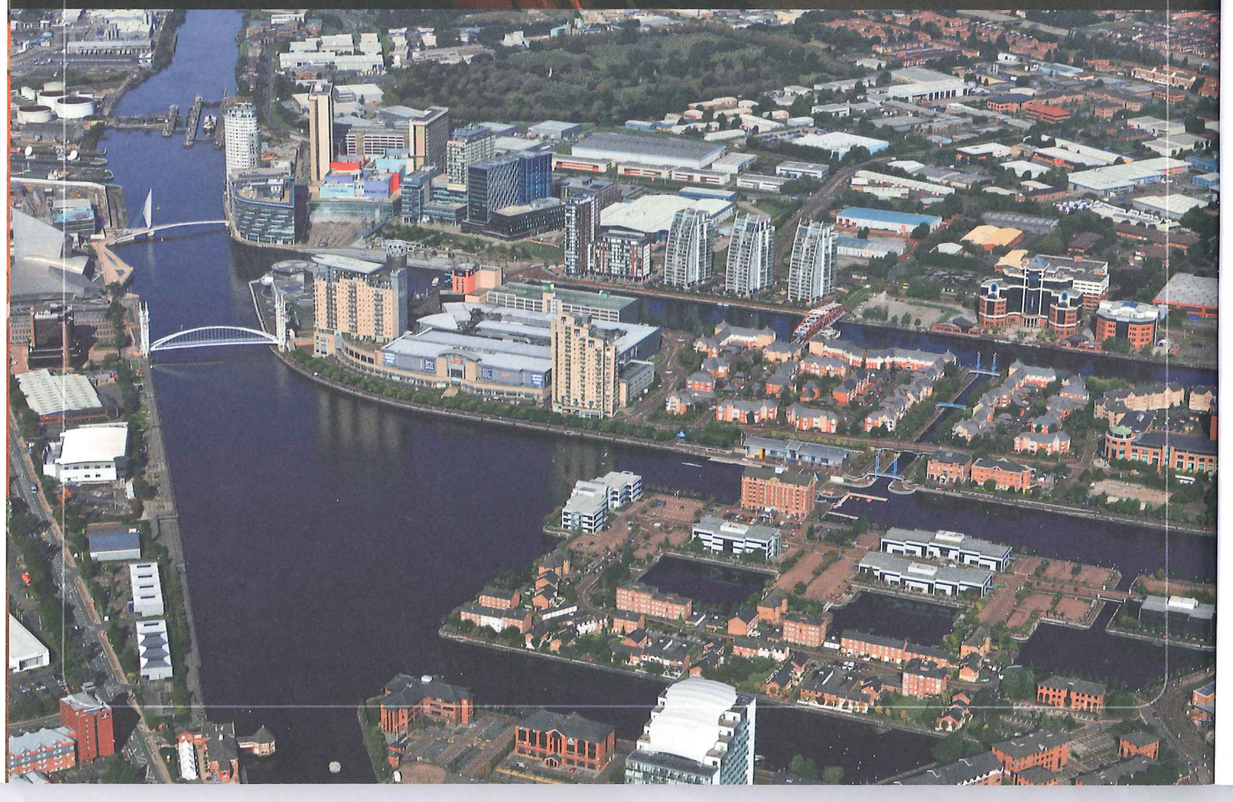
De gemeentelijke plannen voor sloop van het aanwezige industriële erfgoed lagen al klaar. Maar toen gebeurde er iets wat niemand had voorzien: de leegstaande fabrieksgebouwen en pakhuizen in het centrum bleken in de smaak te vallen bij creatieve geesten, Chinezen en homo's. De groeiende alternatieve muziekscene vestigde zich in de verlaten panden, gevolgd door platenmaatschappijen, studio's en andere creatieve bedrijven. Chinese zakenlieden uit Hongkong en Londen zagen in het gebied een goedkope en centrale locatie om horeca- en handelsactiviteiten op te starten waarmee ze de groeiende Chinese gemeenschap in Noord-Engeland konden bedienen. Op hun beurt werden Engelse homo's aangetrokken door het tolerante karakter van Manchester. Rond Canal Street ontstond er een flamboyante Gay Village. Het gevolg: de vraag naar woningen in het centrum nam toe. Kantoorgebouwen en pakhuizen uit de industriële hoogtijdagen werden omgebouwd tot restaurants, cafés en fitness-studio's, terwijl projectontwikkelaars veel geld verdienden aan de herontwikkeling van fabrieken tot lofts, appartementen en hotels.

In de jaren 1990 kreeg Manchester weer een impuls. Deze keer was het een minder prettige aanleiding: een mislukte bid voor de Olympische Spelen en de explosie van een IRA-bom in het stadscentrum. Ook al liep Manchester de Spelen mis, het voortraject deed de gemeente beseffen hoe belangrijk publiek-private samenwerking en citymarketing kunnen zijn. De ontploffing van de IRA-bom in 1996 bracht de Mancunians bij elkaar: zoiets mocht nooit meer gebeuren, Manchester moest herrijzen als een feniks uit de as. Op de plek van de ramp kwam een groot winkelcentrum en ook de rest van de binnenstad kreeg een opknapbeurt. De gemeente en de projectontwikkelaars grepen het nieuwe elan in de stad aan om vaart te zetten achter de herontwikkeling van de Salford Quays. In dit voormalige havengebied niet ver van de binnenstad verrezen nieuwe woningen, musea en een shopping mall. Dat de herontwikkeling een succes is, blijkt wel uit het feit dat de BBC in 2011 enkele media-afdelingen van Londen naar de Salford Quays heeft verplaatst.

Online, maar ongeletterd

De gerevitaliseerde binnenstad en de Salford Quays hebben de reputatie van Manchester verbeterd. De voormalige *shrinking* city is weer aan het groeien, en niet zo'n beetje ook. >>

Boven: Chinatown Manchester
Foto: Martyn Goddard/Corbis/HH

Onder: Salford Quays, Manchester
Foto: High Level/Rex Features/HH

Tussen 2000 en 2010 nam de bevolking van Manchester met ruim zestien procent toe. Op dit moment heef de stad zo'n half miljoen inwoners. Manchester is erg in trek bij studenten, creatieve geesten en starters op de arbeidsmarkt, ook van buiten de regio. Maar de bevolkingsgroei in Manchester heeft ook een andere oorzaak: een toename van het aantal buitenlandse immigranten. De University of Manchester is bijvoorbeeld populair bij Chinese jongeren die in Europa gaan studeren, mede vanwege de grote Chinatown die ze een thuis in den vreemde biedt. Ook zijn er sinds de uitbreiding van de Europese Unie in 2004 veel Polen naar Manchester gekomen, op zoek naar werk in de horeca en detailhandel.[2]

Veel Mancunians profiteren echter nauwelijks van de positieve ontwikkelingen in de stad. Zeker in de buitenwijken van Manchester heerst nog veel werkloosheid, armoede en criminaliteit. Om de wijkproblematiek aan te pakken, hanteert de gemeente een interessante filosofie: volgens haar kan de digitale wereld een belangrijke bijdrage leveren aan de upgrading van wijken. Al in 2000 startte de gemeente het project Manchester EastServe dat de *digital divide* (digitale kloof) in East Manchester moest verkleinen. Veel bewoners van deze arme wijk bleken geen toegang tot internet te hebben. De gemeente richtte daarom New East Manchester Ltd. op, een publiek-private instantie die ervoor zorgde dat 5500 inwoners een pc en computerles kregen. Daarnaast werden inwoners via de website EastServe.com op de hoogte gehouden van wat er in hun buurt gebeurde. In die tijd was het netwerk Europa's grootste breedbandnetwerk op wijkniveau.

Intussen is EastServe achterhaald door de technologie en heeft Manchester de ambitie om de gehele stad van snel internet te voorzien. Het uitgangspunt blijft hetzelfde: *digital inclusion* (iedereen online) begint in de wijk. De stad heeft een Manchester Digital Development Agency die belast is met de uitvoering van de Manchester Digital Strategy. Daarin staat het concept *smart citizens in smart cities* centraal: digitale technologie wordt beschouwd als een middel om creativiteit, levenskwaliteit en sociale cohesie onder de bevolking te stimuleren.[3] Zo kunnen werkzoekenden via het web sollicitatietraining krijgen of een businessplan presenteren bij het Manchester Digital Laboratory. Binnen het Fibre to the People-project wordt volop geëxperimenteerd met e-health en telecare, waarbij patiënt en arts via het internet contact hebben. Of neem het Community Reporters-initiatief, een virtueel podium waar burgers die wat over hun buurt te vertellen hebben met elkaar kunnen discussiëren, een blog kunnen beginnen of filmpjes kunnen uploaden.

Maar heeft deze aanpak überhaupt effect? In lijstjes staat Manchester elke keer weer in de top vijf van Britse steden met de grootste sociale problemen. In 2011 werd Manchester door de organisatie Save the Children zelfs *child poverty capital* van het land genoemd; 25.000 kinderen in de stad groeien op in 'extreme armoede'. Ook bleek uit onderzoek in 2011 dat de levensverwachting van vrouwen in Engeland nergens zo laag is als in Manchester. Weer een andere studie liet zien dat ongeletterdheid in Manchester nog altijd een groot probleem is: duizenden volwassenen in de regio kunnen niet lezen of schrijven. Voor de toekomst van Manchester is deze *social divide* belangrijker dan de *digital divide.*

Haakbaarheid

De afgelopen decennia heeft Manchester een indrukwekkende transformatie ondergaan. Wat eens een *shrinking* city bij uitstek was, is nu een smart city die maar blijft groeien. Het boeiende aan Manchesters revival is dat de overheid er slechts zijdelings een bijdrage aan heeft geleverd. Het waren grotendeels autonome processen waar de gemeente slim op inspeelde, door het te laten gebeuren of door er bij aan te haken. Het laat maar weer eens zien dat stedelijke ontwikkeling geen kwestie is van maakbaarheid, maar van haakbaarheid. Tegelijkertijd maakt het voorbeeld van Manchester duidelijk dat stedelijke groei en ontwikkeling niet per se betekent dat alle inwoners er deel aan hebben. De sociale problematiek in de stad blijft onverminderd groot. Het is de vraag of alle goedbedoelde initiatieven van de overheid op digitaal gebied de sociale kloof in de stad kunnen verkleinen. Het verhaal van Manchester is *a tale of two cities*: groei en armoede gaan hand in hand. De enige overeenkomst tussen de Mancunians is dat ze trots zijn op hun stad. ■

Noten

1 Peck, J. en Ward, K., City of revolution: restructuring Manchester, Manchester University Press, 2002.
2 Mulder, A., 'Krimpende steden in Engeland groeien weer', in: Tijdschrift voor de Volkshuisvesting, oktober 2010, pp. 17-20.
3 Oliver & Ohlbaum Associates, Manchester: a truly digital content hub by 2025, Manchester City Council, 2012.

Gert-Jan Hospers (1974) is docent economische geografie aan de Universiteit Twente en bijzonder hoogleraar city- en regiomarketing aan de Radboud Universiteit. Hij doet onder meer onderzoek naar bevolkingskrimp in Noordwest-Europa.